

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Initia doctrinae physicae

Melanchthon, Philipp

Francoforti, 1550

VD16 M 3471

De tertio genere qualitatum

urn:nbn:de:bsz:31-106565

LIBER III.

conceditur eius usus, quia cum habeat partes istas, & sit mordax, aliquantulum calefacit.

Hac recensui, ut iuniores commune facti considerent ipsum iter naturæ, quomodo materiæ mutationem sequatur qualitatum mutatio. Et hæc cognatas secum trahunt. Ex hac consideratione multarum mutationum causas in nostris & alienis corporibus sagax observator iudicare potest. Et doctrina hæc à Theophrasto de saporibus, & à Galeno in libro de simplicium medicamentorum uiribus copiose tradita est.

De tertio genere Qualitatum.

Tertium genus est Qualitatum, quæ uocantur Virtuales, seu Specificæ, seu, ut Græci loquuntur, δὲ ὑπερ, hoc est, efficaciæ quædam. Ut in Magnete

Feniculum salutare oculis. δὲ ὑπερ, quæ ferrum attrahit. Feniculum oculis peculiariter mederi constat. Asplenium exundanti Spleni prodesse etiam asini norunt, qui ut abundant atrabile, cum sentiunt exundare Splenem, quærunt eam herbam medicamentem Spleni, expulsionem & consumptionem atræ bilis. Nomen dicunt factum esse Teucurio, quod Teucer exul, cum in Cyprum uenisset, sacrificans uidisset Splenem absumi ab imposta herba, Cui postea cum ipse ea usus esset contra Splenis dolores, à mæsticia ortos, nomen indidit Teucrion.

Ruta:

Multiplex usus est Rutæ contra uenena. Ac scribit Athenæus ponticum Tyrannum solitum ad se uocare

CARE

tere primarios ciues, quos præcipuè oderat, eisq;
cicuta bibendam præbere. Hoc modo cum aliqui
perissem, cæteri postea moniti exemplo, cum inuita
renur, priusquam ad Tyrannum accedebant, ruta
uescebantur. Hoc usis remedio non potuit nocere ci-
cuta. Et hoc tempore usitatum est, Ruta, Fico, & nu-
ce iuglande in aceto uti manè aduersus pestilen-
tiam.

Narrat hoc quoque Athenæus: Alexandria duos
reos capitalis supplicij ductos esse ad aspides, ac in
uia alteri sitienti à muliercula, fortè ibi uendente ma-
la citrina, datum esse citrinum, quo gustato perrexit
ad Aspides. Vbi morsu aspidis alter, ut sit, statim ne-
catus est, huic uerò, qui Citrinum gustauerat, nihil
nocuit aspidis morsus. Spectatores omnes hoc mira-
culo moti, primum suspicantur diuinitus eum pro-
pter innocentiam seruari. Postea re inquisita, com-
pertum est, citrino repressam, & languefactam esse
uim ueneni. Et in alijs experimentum demè confir-
matum est.

Pœonia medetur Epilepticis. Deinde quàm uar-
riæ sint plantarum & animantium concordie &
discordie, longum esset recitare. Balsamum cum
ferro attingitur, statim mori dicitur. Inter oleam
& uitam tanta concordia est, ut uili insita olea, gi-
gnat & Vuas & Oliuas. Ac innumerabilia ex-
empla recitari possent, sed similia studiosi obser-
uent in quotidiana lectione. Prodest enim in hæc
dissimili-

LIBER III.

disimilitudine rerum, & ipsas naturas, & Dei con-
 filium considerare, qui propter multas causas spar-
 sit disimiles vires in corpora, quæ condidit. Vult
 nos agnoscere non casu extitisse hunc mundum, cum
 diuersis morbis & membris, diuersa remedia condi-
 dit. Vult etiam proprietates aliquas animantium
 & plantarum, imagines esse aliquid significantes de
 gubernatione uite, ut discordia naturalis Aquila-
 rum & Cycnorum significat disidia Tyrannorum
 & Senatorum.

Sed omisis narrationibus, redeamus ad ea, quæ
 phisici de uirtuali qualitate disputant. Querunt e-
 nim, unde sit illa proprietates, an oriatur ex peculiari
 temperamento primarum qualitatum, & an in pri-
 mis qualitibus monstrari causæ possint? Credo ali-
 quarum causas esse, & deprehendi posse in tempera-
 mento primarum qualitatum. Sed non possunt hæc
 specificæ uirtutes in omnibus reuocari ad primas
 qualitates, ut mihi non displicet causam queri in pri-
 mis qualitibus, cur amaræ Amygdalæ prohibeant
 ebrietatem, ut de Drusi medico narrat Plutarchus
 & Athenæus, plus bibere solitum sine temulentia,
 quam quisquam Germanorum, cum quibus certabat,
 bibere poterat. Sed Medicus ante certamen aliquot
 amaras Amygdalas comederat. Fortassis in pri-
 mis qualitibus causa monstrari potest. Nam &
 consumit humiditates, & uellicat meatus & astrin-
 git amaritudo, Citius igitur desiccati meatus & uel-
 licati

licati tanquam sitientes imbunt unum, & propter adstrictionem minus est halituum. Et amaræ Amygdalæ per sese propter siccitatem minus sunt halituosæ, & propter amaritudinem attenuant halitus, pellunt etiam urinam. Sit sane hæc causa. Sed cur uulpes gustatis amaris Amygdalis moriatur, causa in primis aut secundis qualitatibus non facîle ostendi potest.

Sic in multis alijs, ut in plantis, cur aliæ alijs membris propriè conducant, causa in primis aut secundis qualitatibus ostendi non semper potest, Sed distributio illa prouidentie diuinæ opus & testimonium est, Voluit Deus remedia certis membris, & contra certos morbos condere, & ostendit hoc beneficio, ut multis alijs, mundum non casu extitisse.

Necesse est igitur concedi, esse aliquas uirtuales qualitates in aliquibus rebus, quarum in primis aut secundis causa monstrari non potest, ut quod Magnes ferrum trahit, quod Agaricum trahit phlegma, Rha barbarum trahit utramque bilem.

Ceterum ubi effectus cum primis qualitatibus consentiunt, causa inueniri potest, ut Galenus eruditè & prudenter discernit genera. $\mu\alpha\lambda\alpha\kappa\tau\iota\mu\acute{o}\varsigma$, id est, molliemina esse dicit calida & leniter sicca, ut Melilotum: aut calida & humida, ut Butyrum, aut leniter frigida & humida, ut Malua. Contra,

LIBER III.

Figunt frigida & sicca. Hæc monuisse satis sit.

Illud sciant iuniores, in Elementis non esse uirtuales qualitates, sed primas ac secundas, quæ sensu iudicantur, ut calor in igne, humiditas in aqua tactu percipiuntur. Et usitatè dici solet, ignis formaliter calidus est, id est, talis in igne forma, & sensibilis qualitas est. At unum potentia seu uirtute calidum est, id est, calefacit, etiamsi gustus frigidum esse semit.

Sic de Luce cœlesti dicitur, Lucem potentia calefacere, aut frige facere, ut Saturnus frige facit, Et aliter calefacit Iupiter, aliter Mars. Saturnus, Mars desiccant, Luna humectat. Has enim uocamus in stellis uirtuales qualitates.

Quomodo discernuntur Elementa

Motu & qualitatibus. Leuia sursum mouentur,

Qualitates Elementorum,

Gravia deorsum.

Ignis calidus est & siccus.

Aër calidus & humidus.

Aqua frigida & humida.

Terra frigida & sicca.

Additur & hoc discrimen, cum dissimiles sint in diuersis qualitates, hoc modo tamen discernuntur: In igne excellit calor, in aëre humiditas, in aqua frigiditas,